

## Motion till riksdagen 2009/10:So251

av Eva Olofsson m.fl. (v)

# Rätten till en skälig levnadsnivå

## 1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riksnormen ska ses över för dem som är långvarigt beroende av försörjningsstöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bistånd till lokala resor med kollektivtrafik bör ingå i riksnormen för både ungdomar och vuxna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjlighet till datainnehav och Internetuppkoppling bör ingå i normen.

## 2 Inledning

Socialbidraget var tänkt som en tillfällig lösning när människor hamnade i akuta situationer och tillfälligt saknade inkomst och inte för en längre tids försörjning. Så har det inte blivit och många tvingas leva på försörjningsstöd i flera år. Under andra kvartalet 2009 ökade enligt Socialstyrelsen utbetalningarna i ekonomiskt bistånd med 16 procent jämfört med motsvarande kvartal 2008. Det belopp som betalades ut i ekonomiskt bistånd under det andra kvartalet år 2009 är det högsta belopp som betalats ut under den senaste femårsperioden.

I juni publicerade Socialstyrelsen årsrapporten för ekonomiskt bistånd 2008. Den visar bl.a. på att antalet biståndsmottagare har ökat med 1,6 procent mellan 2007 och 2008. Fördelningen bland de hushåll som fått ekonomiskt bistånd visar att ensamstående är den vanligaste gruppen – 20 procent av alla ensamstående kvinnor med barn i befolkningen fick ekonomiskt bistånd, vilket är en större andel än andra hushållstyper. 18 procent av alla barn i Sorsele bodde i hushåll med ekonomiskt bistånd under 2008, vilket var den högsta andelen i landet. Näst högst andel barn hade Malmö där 17 procent av

## Fel! Okänt namn på

barnen bodde i biståndshushåll. Lägst andel barn i biståndshushåll var det i Danderyd och Vellinge, under 1 procent. Värt att uppmärksamma är att vid en jämförelse mellan 2006 och 2008 är det samma kommuner som har högst respektive lägst andel barn i biståndshushåll.

35 procent av dem som fick ekonomisk försörjning som var 18 år eller äldre var långvariga biståndsmottagare, dvs. personer i hushåll som fick ekonomiskt bistånd minst tio månader under 2008. Långvarigt biståndsmottagande var i stort sett lika vanligt bland kvinnor som bland män.

Den senaste statistiken juli–augusti (2009) från Utrednings- och statistikkontoret (USK) visade att 40 procent av de vuxna biståndstagarna i Stockholm är arbetslösa. Inom hela gruppen arbetslösa hade 87 procent ingen ersättning av a-kassa/Alfakassa eller från AF.

I dagens Sverige bidrar arbetslöshet, försämringar av a-kassan och utförsäkringar till att antalet socialbidragstagare ökar kraftigt – 16 procents ökning 2009 jämfört med andra kvartalet 2008. Behovet av försörjningsstöd beräknas enligt Socialstyrelsen att öka med 50 procent mellan 2007 och 2012. Allt fler arbetslösa och sjuka tvingas därmed att leva på ett lågt försörjningsstöd. Nivån på försörjningsstödet är inte anpassad till de verkliga levnadsomkostnader som människor har när de ska leva på bidraget under en längre tid. Barnfamiljerna drabbas extra hårt av låga bidragsnivåer. Det rimmar dåligt med vikten av att ha med ett barnperspektiv när det gäller försörjningsstöd.

### 3 Vad säger lagen om skälig levnadsnivå?

Rätten till ekonomiskt bistånd och skälig levnadsnivå regleras i socialtjänstlagen. Försörjningsstöd betalas ut till bl.a. mat, kläder, fritid, hygien och telefon med samma belopp i hela landet men olika belopp för olika typer av familjer. Däremot finns ingen skillnad i belopp mellan storstad och småstad eller glesbygd. I riksnormen ingår inte lokala resor. Det finns också ”övrigt försörjningsstöd” till skäliga kostnader för bl.a. bostad, el, hemförsäkring, a-kassa och arbetsresor. Dessutom kan bistånd ges till ”livsföring i övrigt”, exempelvis dagisavgift och läkarvård.

I förarbeten till socialtjänstlagen sägs att nivån på biståndet inte ska vara högre än vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Även tidsandan ska påverka nivån, dvs. hög- och lågkonjunktur och övriga förändringar i samhället.

Det kommunala självstyret ger möjlighet att tolka socialtjänstlagen så att den passar lokala förhållanden.

### 4 Välfärden ska omfatta alla

I propositionen 2000/01:80 om nya socialtjänstlagen betonas att det är ett kompromisslöst mål att välfärden ska omfatta alla. I dag är det inte så. Den riksnorm som gäller i hela landet är inte tillräcklig. Ett exempel är att

riksnormen innehåller en post för lek och fritid men att det inte finns någon motsvarande rättighet att få bistånd till kostnader för resan till bion eller simhallen. Detta missgynnar givetvis alla som bor långt ifrån sådan service oavsett om de bor i storstad eller i glesbygd, och gör att de i själva verket inte kan leva på samma skäligen levnadsnivå som de som har nära till service. Det finns skäl att modernisera och anpassa riksnormen för ekonomiskt bistånd till de förhållanden som präglar dagens Sverige och även ta hänsyn till nya tekniska förutsättningar.

Normen är satt utifrån att försörjningsstödet ska vara kortvarigt. Men så ser inte verkligheten ut. 35 procent av dem som fick ekonomisk försörjning som var 18 år eller äldre var långvariga biståndsmottagare, dvs. personer i hushåll som fick ekonomiskt bistånd minst tio månader under 2008. Många människor och familjer lever under flera år på försörjningsstöd. Ersättningsnivåerna är inte anpassade till de verkliga levnadsomkostnader som människor har när de ska leva på försörjningsstöd under en längre tid. Barnfamiljer drabbas extra hårt av låga bidragsnivåer. Vänsterpartiet anser att normen måste ses över för dem som är långvarigt beroende av försörjningsstöd. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## 5 Bistånd till lokala resor

Människor som har ekonomiskt bistånd kan enligt socialtjänstlagen få bistånd till skäligen kostnader för arbetsresor, men inte självklart för andra lokala resor, om inte kommunerna har en generösare policy än lagen.

Ett exempel på när man låtit en sådan mera generös policy bli norm var under den förra rödgröna mandatperioden i Stockholm då månadskort för lokaltrafik ingick i normen för dem som uppfyllde villkoren för bistånd. Men med en borgerlig politik är detta ingen självklarhet. Så snart den borgerliga majoriteten kom till makten tog den bort månadskortet ur normen utan att ens ha beslutat om nya riktlinjer. Många stockholmare blev ”fångar” i sina stadsdelar. De har inte längre råd att åka tunnelbana eller buss för att handla, gå till doktorn, hälsa på vänner, följa barnen till simhallen eller ta del av det kostnadsfria inträdet på stadens museer. Särskilt besvärligt utan rätt till ersättning för resor med kollektivtrafik har de som bor i områden där det knappt finns en riktig mataffär och där man måste åka kollektivt eller med bil för att t.ex. köpa kläder eller medicin.

Inte ens alla arbetslösa får månadskort för att kunna ta sig till Arbetsförmedlingen eller för att gå på anställningsintervjuer. Många har inte datorer hemma utan använder Arbetsförmedlingens datorer för att söka jobb, uppdatera sin cv och kolla svar på jobbansökningar i e-posten.

Barn behöver ofta en vuxen med sig för att kunna komma till och delta i olika aktiviteter. Människor behöver kunna ta del av både privat och kommunal service. Rätten till lokala resor gynnar alla som bor i samhällen eller stadsdelar med begränsad service, oavsett om de lever i storstad eller i glesbygd. Särskilt viktigt är det ur ett barnperspektiv.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet anser att bistånd till lokala resor, med kollektivtrafik eller där den inte fungerar med bil, för att man ska kunna ta del av offentlig och kommersiell service, kultur och fritidsaktiviteter ska garanteras i riksnormen för både ungdomar och vuxna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

## 6 Bistånd till Internet

För ett antal år sedan ingick svartvit tv men inte färg i hemutrustning som beviljades barnfamiljer, något som är självklart idag. Internetabonnemang och dator ingår inte i försörjningsstödet fast det i dag är över 80 procent i åldern 16–74 år som har tillgång till Internet i hemmet. Arbetsökande har nytta av att söka jobb via Internet i hemmet. Barn och unga ska samtidigt följa med utvecklingen i det moderna samhället med Internet som redskap i skolarbetet. Barn i familjer som lever på socialbidrag har också rätt till en bra uppväxt. Barnen i familjer med ekonomiskt bistånd är en utsatt grupp, eftersom de lever med snäva ekonomiska marginaler. Barn som lever i socialbidragsfamiljer under lång tid har ingen möjlighet att leva som andra barn. Socialbidraget ska ge en skälig levnadsnivå även för barnen.

Barnperspektivet vid handläggning av ekonomiskt bistånd bör särskilt beaktas. Vänsterpartiet anser att det moderna samhället måste hinnas ikapp vad gäller försörjningsstödet och att möjligheten till datainnehav och Internetuppkoppling borde ingå i normen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Ju fler vanliga levnadsomkostnader som ligger utanför normen desto mer detaljerad ansöknings- och beslutsprocess krävs och desto mer måste de sökande ”vända ut och in på sig själva” för att bevisa sitt behov. Vi vill med vår motion återknyta till de värderingar som låg bakom skapandet av en enhetlig norm. Syftet var att öka möjligheten till planering samt bespara sökande och handläggare en integritetskränkande och administrativt krävande ansökningsprocess för ganska vanliga levnadsomkostnader även för låginkomsttagare. Så ökas människors makt över sina egna liv.

Stockholm den 25 september 2009

*Eva Olofsson (v)*

*Rossana Dinamarca (v)*

*Elina Linna (v)*

*Lena Olsson (v)*

*Siv Holma (v)*

*Amineh Kakabaveh (v)*